

**Analysis of the Main Components of Research Management
Quality and Knowledge Production in the Islamic Azad University
Units of Kurdistan and Kermanshah¹**

Jalal Mohammadi

PhD Student, Educational Management Group, Science and Research Branch, Islamic
Azad University, Tehran, Iran
ORCID: 0000-0003-4367-3048
jalal.m1363@gmail.com

Afsaneh Zamani Moghadam

Associate Professor, Educational Management Department, Faculty of Management
and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
ORCID: 0009-0002-7552-7985
A.ZamaniMoghadam2024@gmail.com

Ali Taghipour Zaher

Associate Professor, Curriculum Planning Department, Faculty of Humanities,
Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran
ORCID: 0009-0005-2492-4464
a.taghipour95@gmail.com

Mostafa Ejtehadi

Associate Professor, Sociology Department, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
ORCID: 0009-0003-3905-8234
m.edjtehadi@gmail.com

Received: 2025 December 23 | Revised: 2025 January 18 | Accepted: 2025 January 19

Abstract

The present research aims to identify the dimensions, components, and key indicators of research quality and scientific production in the Islamic Azad University branches in the provinces of Kurdistan and Kermanshah. This study is designed to thoroughly examine and analyze the status of research quality in these universities. Methodologically, this research is classified as an applied study and employs a mixed-methods approach, incorporating both quantitative and qualitative data. The statistical population of this research includes all faculty

¹ <https://doi.org/10.71815/JNAPA.2025.1194206>

members, researchers, and research managers of the Islamic Azad University branches in Kermanshah and Kurdistan during the academic year 1398 (2019-2020), totaling 298 individuals. For sample selection, 222 individuals were randomly chosen from the statistical population using Morgan's table. To collect data, a questionnaire designed by the researcher was utilized. To ensure the validity of the questionnaire, both content and face validity methods were employed, and its reliability was estimated at 0.878 through the calculation of Cronbach's alpha based on a pilot test conducted on a sample of 15 individuals. The findings of the research indicate that based on consultations with experts and a review of theoretical foundations and previous studies, the final model was designed around five main dimensions: culture, human resources, facilities and financial resources, management and structure, and education. The identified dimensions and indicators in this research are directly aligned with enhancing research quality and scientific production, and they can serve as a basis for planning and designing quality improvement models in universities.

Keywords: Knowledge Production, Research, Indicators, Quality.

Extended Abstract

Analysis of the Main Components of Research Management Quality and Knowledge Production in the Islamic Azad University Units of Kurdistan and Kermanshah

Introduction

The aim of the present research is to identify the dimensions, components, and key indicators of research quality and scientific production in the Islamic Azad University branches in the provinces of Kurdistan and Kermanshah. This study is designed to thoroughly examine and analyze the status of research quality in these universities.

Theoretical Framework

As an influential institution in the social, economic, political, and cultural progress of any society, the university has three main functions, which are: 1- knowledge production (research); 2- knowledge transfer (education); and 3- knowledge dissemination and dissemination (services). Among these three functions, the production of science and knowledge is the most important function of universities in modern industrial societies (Bagheri, Dowlatbadi, and Enfayeli, 2015).

Science is considered one of the most important components of a country's power at the international level and enables that country to play a more important role in the development of the global community and have a greater impact on other countries, thus achieving its goals and objectives more quickly and easily (Raymond, 2007).

The main activity of universities is in two areas: education and research, but the quality of research services is a factor that distinguishes high-level universities from their competitors. Research and science production are essential and fundamental needs of any society (Norouzi et al., 2012).

In Iran, in the twenty-year vision document, Iran is targeted as a country with the first scientific and technological position in the region. To achieve this position, it is necessary to continuously review and compare the state of science production in Iran with the countries of the target region to determine the points of movement, the boundaries of competition, and the rival countries. Therefore, it is necessary to carry out some kind of active planning and forward-looking measures in line with Iran's scientific position based on the current state of science production in Iran. The university, as a knowledge-producing organization, is responsible for the main task of research and achieving these important goals (Khorasani et al., 2015).

The fundamental issue of research is the quality of science and research production. Considering the total world science production in the past decade, Iran ranks 21st in the quantity of world science production and 32nd in its impact, and in 2017, Iran succeeded in

achieving 17th in world science production. Currently, the most important indicators of science production worldwide are "the number of scientific articles indexed in reputable international databases and the number of citations given to these articles."

The number of indexed articles indicates the "quantitative growth of scientific production" and the number of citations given indicates the impact of published articles, in other words, their quality level (Boldyrev, 2024).

Another indicator of the quality of researchers and scientific institutions in the process of producing science in national and international arenas is the scientific impact index, which examines the impact of researchers in the subject area in question by calculating the citations to each published article and the distribution of citations over time.

The research status of the Azad University is acceptable compared to the country, because according to the information on the Web of Science database, the Azad University produced 6,244 articles in 2011, which increased to 9,058 in 2015 and to 21,066 in 2017 (since the beginning of the year). Accordingly, the growth percentage of this university was 13.3 in 2015 and 26.3 in 2016.

Data extracted (2008-2017) from the ESI database shows that the Islamic Republic of Iran ranks first among all Islamic countries in the 10 years in question with 1,775,773 citations received. The results indicate that the Islamic Republic of Iran has accounted for 21.2 percent of the total citations of all Islamic countries.

The number of highly cited articles by scientists in the country has increased from 47 in 2008 to 411 in 2017, thus increasing more than 8-fold, with an average annual growth of 24.21 percent, and has had the highest growth rate in the quality of science production among Islamic countries (Islamic World Science and Technology Citation and Monitoring Institute, 2018).

Methodology

This study is designed to thoroughly examine and analyze the status of research quality in these universities. Methodologically, this research is classified as an applied study and employs a mixed-methods approach, incorporating both quantitative and qualitative data.

The statistical population of this research includes all faculty members, researchers, and research managers of the Islamic Azad University branches in Kermanshah and Kurdistan during the academic year 1398 (2019-2020), totaling 298 individuals.

For sample selection, 222 individuals were randomly chosen from the statistical population using Morgan's table. To collect data, a questionnaire designed by the researcher was utilized.

Discussion and Results

To ensure the validity of the questionnaire, both content and face validity methods were employed, and its reliability was estimated at 0.878 through the calculation of Cronbach's alpha based on a pilot test conducted on a sample of 15 individuals.=

The findings of the research indicate that based on consultations with experts and a review of theoretical foundations and previous studies, the final model was designed around five main dimensions: culture, human resources, facilities and financial resources, management and structure, and education.

The identified dimensions and indicators in this research are directly aligned with enhancing research quality and scientific production, and they can serve as a basis for planning and designing quality improvement models in universities.

Conclusion

In summary, this study has achieved a deeper understanding of the challenges and opportunities in this field by identifying and analyzing the factors affecting the quality improvement of science and research production in the universities of Kurdistan and Kermanshah.

The results show that the components of culture, budget and facilities, management and structure, education, and human resources directly affect the quality of research. This study particularly emphasizes the importance of research culture and research-oriented governance and serves as a reliable source for future decisions in improving the quality of science production in universities. Despite the achievements of this study, some limitations should be considered.

One of these limitations is the limited number of samples studied, which may affect the results. Also, the lack of sufficient data in some areas and the lack of access to some information sources can affect the accuracy of the results.

In addition, focusing on two specific provinces may not generalize the results to other regions, and more research is needed in different parts of the country. Therefore, based on the results of this study, it is suggested that universities and higher education centers design and implement appropriate educational and cultural programs that emphasize the importance of research and creativity to improve the quality of research.

Also, establishing a comprehensive system for evaluating the quality of research and promoting inter-university and international cooperation can help improve the state of research in these universities. Finally, providing financial resources and research facilities and creating a suitable environment for researchers to increase their motivation and scientific spirit are other measures that should be put on the agenda.

Contribution of authors

All authors have participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

All ethical considerations have been met.

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the authors.

واکاوی مؤلفه‌های اصلی کیفیت مدیریت پژوهش و تولید علم در واحدهای دانشگاه آزاد کردستان و کرمانشاه

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۲ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۲

جلال محمدی

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ORCID: 0000-0003-4367-3048

jalal.m1363@gmail.com

افسانه زمانی مقدم

دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ORCID :0009-0002-7552-7985

A.ZamaniMoghadam2024@gmail.com

علی تقی پور ظهیر

دانشیار، گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

ORCID :0009-0005-2492-4464

a.taghipour95@gmail.com

مصطفی اجتهادی

دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

ORCID :0009-0003-3905-8234

m.edjtehadi@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر، شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های کلیدی کیفیت پژوهش و تولید علم در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی در استان‌های کردستان و کرمانشاه است. این تحقیق به‌منظور بررسی و تحلیل دقیق وضعیت کیفیت پژوهش در این دانشگاه‌ها طراحی شده است. از نظر روش‌شناسی، این پژوهش به‌عنوان یک مطالعه کاربردی طبقه‌بندی می‌شود و از نظر جمع‌آوری داده‌ها، از رویکردی ترکیبی شامل داده‌های کمی و کیفی بهره می‌برد. جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی اعضای هیئت علمی، پژوهشگران و مدیران پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

و کردستان در سال تحصیلی ۱۳۹۸ است که تعداد آن‌ها به ۲۹۸ نفر می‌رسد. برای انتخاب نمونه، با مراجعه به جدول مورگان، تعداد ۲۲۲ نفر به صورت تصادفی ساده از جامعه آماری انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها، از پرسشنامه‌ای که توسط محقق طراحی شده استفاده گردید. برای اطمینان از اعتبار پرسشنامه، از روش‌های اعتبارسنجی صوری و محتوایی بهره گرفته شد و پایایی آن نیز با اجرای آزمایشی پرسشنامه بر روی نمونه‌ای متشکل از ۱۵ نفر، از طریق محاسبه آلفای کرون باخ، ۰.۸۷۸ برآورد گردید. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بر اساس نظرخواهی از کارشناسان و بررسی مبانی نظری و پیشینه پژوهش، مدل نهایی در پنج بعد اصلی طراحی شده است: فرهنگ، منابع انسانی، امکانات و منابع مالی، مدیریت و ساختار، و آموزش. این ابعاد و شاخص‌های شناسایی شده در این پژوهش به طور مستقیم در راستای ارتقاء کیفیت پژوهش و تولید علم قرار دارند و می‌توانند به عنوان مبنایی برای برنامه‌ریزی و طراحی الگوهای بهبود کیفیت در دانشگاه‌ها مورد استفاده قرار گیرند.

کلمات کلیدی: تولید علم، پژوهش، شاخص، کیفیت.

۱- مقدمه

دانشگاه به عنوان نهادی تأثیرگذار در پیشرفت اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی هر جامعه‌ای، سه کارکرد اصلی دارد که عبارت‌اند از: ۱- تولید دانش (پژوهش)؛ ۲- انتقال دانش (آموزش) و ۳- اشاعه و نشر دانش (خدمات). از میان این سه کارکرد، تولید علم و دانش مهم‌ترین کارکرد دانشگاه‌ها در جوامع صنعتی نوین است (باقری دولت‌آبادی و انفعالی، ۱۳۹۴). علم از مهم‌ترین مؤلفه‌های قدرت یک کشور در سطح بین‌المللی محسوب می‌گردد و سبب می‌شود آن کشور بتواند نقش مهم‌تری را در تحولات جامعه جهانی داشته و تأثیر بیشتری بر سایر کشورها بگذارد و بدین ترتیب با شتاب و سهولت بیشتری به مقاصد و اهداف خود برسد (Raymond, 2007). فعالیت اصلی دانشگاه‌ها در دو حوزه‌ای آموزش و پژوهش است اما کیفیت خدمات پژوهشی، عاملی است که دانشگاه‌های سطح بالا را از رقبایشان متمایز ساخته است. پژوهش و تولید علم از نیازهای مسلم و اساسی هر جامعه‌ای است (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۱). در کشور ایران در سند چشم‌انداز بیست‌ساله، ایران کشوری با جایگاه اول علمی و فناوری در منطقه هدف‌گذاری شده است. برای دستیابی به این موقعیت، لازم است وضعیت تولید علم در ایران با کشورهای منطقه هدف به طور مستمر مورد بررسی و مقایسه قرار گیرد تا نقاط حرکت، مرزهای رقابت و کشورهای رقیب معلوم شوند. پس ضرورت دارد بر اساس وضعیت جاری تولید علم در ایران، نوعی برنامه‌ریزی فعال و اقدامات آینده‌نگر در راستای جایگاه علمی ایران انجام شود. دانشگاه به عنوان سازمان تولیدکننده دانش، بار اصلی وظیفه پژوهش و دستیابی به این اهداف مهم را بر عهده دارد (خراسانی و همکاران، ۱۳۹۴).

مسئله اساسی پژوهش کیفیت تولید علم و پژوهش است. ایران با در نظر گرفتن کل تولید علم دنیا در یک دهه گذشته رتبه ۲۱ کمیت تولید علم دنیا و رتبه ۳۲ اثرگذاری آن را در اختیار دارد و نیز در سال ۲۰۱۷ ایران موفق به کسب رتبه ۱۷ در تولید علم جهان شد. در حال حاضر مهم‌ترین شاخص‌های تولید علم در سطح جهان، «تعداد مقالات علمی نمایه شده در بانک‌های اطلاعاتی معتبر بین‌المللی و تعداد استنادهای داده‌شده به این مقالات» است. تعداد مقالات نمایه شده بیانگر «رشد کمی تولیدات علمی» و میزان استنادات داده‌شده نشان‌دهنده اثرگذاری مقالات چاپ‌شده و به عبارتی سطح کیفی آن‌ها است (Boldyrev, 2024). از دیگر شاخص‌های کیفیت پژوهشگران و مؤسسات علمی در فرآیند تولید علم در عرصه‌های ملی و بین‌المللی، شاخص تأثیرگذاری علمی است که با محاسبه استناد به هریک از مقالات منتشرشده و چگونگی توزیع استنادات در طول زمان به بررسی تأثیر محققان در حوزه

موضوعی موردنظر می‌پردازد. وضعیت پژوهشی دانشگاه آزاد به نسبت کشوری دارای وضعیت قابل قبولی است چراکه بر اساس اطلاعات پایگاه وب او ساینس دانشگاه آزاد در سال ۲۰۱۱ تعداد ۶ هزار و ۲۴۴ مقاله تولید کرده که این میزان در سال ۲۰۱۵ به ۹ هزار و ۵۸ و در سال ۲۰۱۷ (از ابتدای سال تاکنون) به ۲۱ هزار و ۶۶ رسیده و بر این اساس، درصد رشد این دانشگاه در ۲۰۱۵ به ۱۳,۳ و در سال ۲۰۱۶ به ۲۶,۳ بوده است.

اطلاعات استخراج شده (۲۰۱۷-۲۰۰۸) از پایگاه ESI نشان می‌دهد که جمهوری اسلامی ایران در بازه ۱۰ ساله موردنظر با میزان ۱ میلیون و ۷۷۵ هزار و ۷۷۳ استناد دریافتی در میان کل کشورهای اسلامی مقام نخست را قرار دارد. نتایج حاکی از آن است که جمهوری اسلامی ایران میزان ۲,۲۱ درصد از مجموع استنادات تمامی کشورهای اسلامی را به خود اختصاص داده است. تعداد مقالات پر استناد دانشمندان کشور از ۴۷ مورد در سال ۲۰۰۸ به ۴۱۱ مورد در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته و بدین ترتیب با افزایش بیش از ۸ برابری، دارای رشد متوسط سالانه ۲۴,۲۱ درصدی، بالاترین میزان رشد کیفیت تولید علم را در میان کشورهای اسلامی داشته است (موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام، ۱۳۹۷).

با بررسی‌های اولیه، مشخص شد که شاخص‌های پژوهشی و تولید علم در دانشگاه‌های کردستان و کرمانشاه نسبت به مجامع علمی و سایر دانشگاه‌های کشور در وضعیت مطلوبی قرار ندارند. همچنین، این دانشگاه‌ها فاقد یک استراتژی مکتوب و جامع برای بهبود وضعیت تولید علمی خود هستند. این موضوع نشان‌دهنده شکاف مطالعاتی در زمینه تولید علم و کیفیت پژوهش در این مناطق است. بنابراین، انجام یک پژوهش علمی به‌منظور ارائه مدلی برای توسعه کیفی تولید علم در دانشگاه‌های مذکور ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به چالش‌های ساختاری آموزش عالی ایران و پایین بودن سطح تولید علم، این مطالعه به بررسی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های کیفیت پژوهش و تولید علم در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کردستان و کرمانشاه می‌پردازد. انتخاب استان‌های کردستان و کرمانشاه به‌عنوان موضوع پژوهش به دلیل وضعیت خاص و چالش‌های موجود در این مناطق است. این دو استان به‌عنوان نقاطی با پتانسیل‌های علمی و فرهنگی غنی، در عین حال با مشکلاتی در زمینه تولید علم و کیفیت پژوهش مواجه هستند. بررسی‌های اولیه نشان می‌دهد که شاخص‌های پژوهشی در این دانشگاه‌ها نسبت به سایر دانشگاه‌های کشور در وضعیت مطلوبی قرار ندارند و همچنین عدم وجود یک استراتژی مکتوب و جامع برای بهبود وضعیت تولید علمی، نمایانگر یک شکاف مطالعاتی در این زمینه است. با توجه به این شرایط، انجام یک پژوهش علمی به‌منظور شناسایی و تحلیل ابعاد و مؤلفه‌های کیفیت پژوهش و تولید علم در این استان‌ها، می‌تواند به بهبود وضعیت علمی و آموزشی در این مناطق کمک شایانی نماید و زمینه‌ساز پیشرفت کیفی در نظام آموزش عالی ایران باشد. هدف این پژوهش، فراهم کردن اطلاعات لازم برای تصمیم‌گیری در حوزه آموزش عالی و به‌ویژه در دانشگاه‌های این مناطق است تا در آینده شاهد پیشرفت کیفی در تولید علم و کاهش معضلات موجود در نظام آموزش عالی ایران باشیم.

۲- ادبیات تحقیق

کیفیت مدیریت پژوهش و تولید علم به مجموعه‌ای از فرایندها و روش‌ها اشاره دارد که به‌منظور بهبود و ارتقاء کارایی و اثربخشی فعالیت‌های تحقیقاتی و علمی طراحی شده‌اند. این کیفیت شامل برنامه‌ریزی دقیق، تخصیص منابع مناسب، نظارت بر پیشرفت پروژه‌ها و ارزیابی نتایج است. مدیریت مؤثر پژوهش می‌تواند به شناسایی نیازهای علمی و اجتماعی، ایجاد همکاری‌های بین‌المللی و تسهیل انتقال دانش کمک کند. به‌علاوه، با ایجاد یک محیط پژوهشی مناسب، انگیزه و خلاقیت پژوهشگران افزایش می‌یابد و در نهایت منجر به تولید علم باکیفیت بالا می‌شود. این کیفیت نه تنها بر روی نتایج علمی تأثیر می‌گذارد، بلکه می‌تواند به ارتقاء سطح آموزش و یادگیری در دانشگاه‌ها و مراکز

تحقیقاتی نیز کمک کند. درواقع، پژوهش‌های باکیفیت بالا می‌توانند به‌عنوان یک‌پایه محکم برای توسعه نظریه‌ها و مدل‌های جدید در علوم مختلف عمل کنند و به پیشرفت‌های علمی و فناوری منجر شوند (Margaret et al, 2024).

علاوه بر این، کیفیت مدیریت پژوهش و تولید علم به تأثیرات اجتماعی و اقتصادی نیز مرتبط است. تحقیقات باکیفیت می‌توانند به حل مسائل اجتماعی و اقتصادی کمک کنند و نوآوری‌های جدیدی را به ارمغان آورند. به‌عنوان مثال، پژوهش‌های مرتبط با بهداشت عمومی می‌توانند به بهبود کیفیت زندگی و کاهش هزینه‌های درمانی کمک کنند. از سوی دیگر، مدیریت صحیح پژوهش می‌تواند به افزایش اعتبار علمی و بین‌المللی دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی کمک کند. این اعتبار می‌تواند منجر به جذب دانشجویان و پژوهشگران بااستعداد از سراسر جهان شود و درنتیجه، تنوع و غنای علمی در این مراکز را افزایش دهد. به‌این‌ترتیب، کیفیت مدیریت پژوهش نه‌تنها بر روی نتایج علمی تأثیر می‌گذارد، بلکه نقش مهمی در توسعه پایدار و پیشرفت جامعه ایفا می‌کند. (Olga et al, 2022)

کیفیت مدیریت پژوهش و تولید علم در بخش‌های دانشگاهی به چندین مؤلفه حیاتی بستگی دارد که تضمین‌کننده برنامه‌ریزی، اجرای مؤثر و ارزیابی فعالیت‌های علمی هستند. این مؤلفه‌ها شامل چرخه عمر محصولات و خدمات پژوهشی، ایجاد محیط‌های پژوهشی باکیفیت بالا و مدیریت بهره‌وری فردی پژوهش است. مدیریت مؤثر پژوهش شامل نظارت بر کل چرخه عمر محصولات و خدمات علمی است، از برنامه‌ریزی تا اجرا و ارزیابی (Vaseckaya, 2023). این چرخه عمر شامل مراحل مختلفی از جمله شناسایی موضوع پژوهش، طراحی روش‌های تحقیق، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل نتایج و انتشار یافته‌ها می‌شود. ارزیابی مداوم کیفیت در هر مرحله برای برآورده کردن رضایت مصرف‌کننده و رعایت استانداردهای تعیین‌شده ضروری است. (Vaseckaya, 2023) این ارزیابی می‌تواند به شناسایی نقاط قوت و ضعف در فرآیندهای پژوهشی کمک کند و به پژوهشگران این امکان را بدهد که بهبودهای لازم را اعمال کنند.

ساختارهای همکاری برای ترویج پژوهش‌های تأثیرگذار حیاتی هستند، زیرا دسترسی به داده‌ها و اعتماد بین پژوهشگران را افزایش می‌دهند. این همکاری‌ها می‌توانند شامل مشارکت‌های بین‌المللی، شبکه‌های تحقیقاتی و پروژه‌های مشترک باشند که به تبادل دانش و تجربیات کمک می‌کنند. ملاحظات زیبایی‌شناختی و اخلاقی نقش مهمی در انگیزه‌دهی به دانشمندان و تضمین یکپارچگی خروجی‌های پژوهشی ایفا می‌کنند. این ملاحظات می‌توانند شامل رعایت اصول اخلاقی در جمع‌آوری داده‌ها، احترام به حقوق بشر و حفظ حریم خصوصی شرکت‌کنندگان در پژوهش‌ها باشند. عوامل سازمانی مانند فرهنگ پژوهش، تخصیص منابع و حمایت ساختاری به‌طور قابل‌توجهی بر نتایج پژوهش فردی تأثیر می‌گذارند. (Ryazanova & Jaskiene, 2022) فرهنگ پژوهش مثبت می‌تواند به تشویق نوآوری و خلاقیت در میان پژوهشگران کمک کند. همچنین، شیوه‌های مدیریت مبتنی بر شواهد می‌توانند نتایج انتشار و عملکرد کلی پژوهش را در مؤسسات دانشگاهی بهبود بخشند. (Ryazanova & Jaskiene, 2022) این شیوه‌ها شامل استفاده از داده‌های تجربی برای تصمیم‌گیری‌های مدیریتی، ارزیابی عملکرد پژوهشگران و ارائه بازخورد مستمر به آن‌ها می‌شود.

درنهایت، باوجود اهمیت این مؤلفه‌ها، چالش‌هایی مانند هزینه‌های بالای تراکنش و حقوق مالکیت به‌خوبی تعریف‌شده می‌توانند همکاری و اشتراک‌گذاری داده‌ها را مختل کنند و درنهایت بر کیفیت و بهره‌وری پژوهش تأثیر بگذارند. بنابراین، توجه به این چالش‌ها و یافتن راه‌حل‌های مناسب برای آن‌ها، ازجمله وظایف اساسی مدیریت پژوهش در بخش‌های دانشگاهی است.

پیشینه تحقیق

Васецкая(2023) به بررسی برنامه‌ریزی و مدیریت فعالیت‌های علمی در دانشگاه‌ها در مراحل مختلف چرخه عمر محصولات و خدمات پرداخته است. برای این منظور، ارزیابی کیفیت خدمات ارائه‌شده به‌عنوان یک فرآیند مستمر و جامع در نظر گرفته‌شده که تمامی مراحل چرخه عمر را در برمی‌گیرد. روش‌های مورد استفاده شامل تحلیل سیستم، ترکیب، تشابه، تعمیم و طبقه‌بندی است. نتایج این تحقیق به شناسایی مراحل مختلف چرخه عمر خدمات ناشی از فعالیت‌های علمی و تحلیل الزامات مربوط به محصولات و خدمات، طراحی و توسعه، و همچنین رضایت مشتریان می‌پردازد و به اهمیت مدیریت کیفیت در این فرآیندها تأکید می‌کند. Margaret et al (2024) به بررسی اهمیت کیفیت پژوهش در حوزه‌های علم، فناوری، مهندسی و ریاضیات به‌ویژه در رشته‌های فناوری اطلاعات و علوم کامپیوتر پرداختند. این تحقیق به تحلیل چگونگی تسهیل کیفیت پژوهش در آزمون فرضیات، تحلیل داده‌ها و توسعه نظریه‌ها می‌پردازد و تأکید می‌کند که این کیفیت برای حل مسائل پیچیده، نوآوری مسئولانه و پیشرفت دانش ضروری است. روش‌های مورد استفاده شامل بررسی مثال‌های کلیدی از پژوهش‌های IT و علوم کامپیوتر است که نشان‌دهنده نقش اساسی کیفیت پژوهش در پیشبرد علم، تضمین استانداردهای اخلاقی و تقویت همکاری‌های بین‌رشته‌ای در راستای دستیابی به برتری علمی است. نتایج این مطالعه بر لزوم توجه به کیفیت پژوهش در راستای ارتقاء اعتبار و کارایی نتایج علمی تأکید می‌کند. Olga et al (2022) به تحلیل عوامل سازمانی مؤثر بر نتایج پژوهشی فردی و ارائه راهکارهای مبتنی بر شواهد برای مدیریت پژوهش در مؤسسات دانشگاهی پرداختند. این تحقیق با بررسی شواهد تجربی، به شناسایی عواملی مانند ساختارهای سازمانی، فرهنگ پژوهشی، ویژگی‌های محیط کار و تخصیص منابع می‌پردازد که می‌توانند به‌طور فعال توسط سازمان‌ها و سیاست‌گذاران مدیریت شوند. نتایج نشان می‌دهند که برای بهبود عملکرد پژوهشی، نیاز به درک عمیق‌تری از فرضیات و مکانیزه‌های موجود در ادبیات مربوط به تولید پژوهش وجود دارد. این مطالعه همچنین به ارائه دستورالعمل‌هایی برای تحقیقات آینده می‌پردازد تا شناخت جامع‌تری از چگونگی تأثیر سازمان‌ها، نهادهای تأمین مالی و آژانس‌های دولتی بر عملکرد علمی در سطح فردی ایجاد کند. Boldyrev (2022) به تحلیل جامع فعالیت‌های یک مؤسسه تحقیقاتی و تولیدی و شناسایی مؤثرترین حوزه‌ها برای بهبود عملکرد اقتصادی پرداختند. این تحقیق شامل ارائه فن‌ها و روش‌های تصمیم‌گیری مدیریتی مؤثر با توجه به ویژگی‌های فعالیت علمی و همچنین یک روش شبیه‌سازی برای فرآیند ایجاد نوآوری‌ها به‌منظور کمی‌سازی وضعیت ایده‌ها و پیش‌بینی آینده است. مدل ریاضی پیشنهادی برای پیش‌بینی پارامترهای مرتبط با چرخه کامل زندگی پیاده‌سازی ایده‌ها طراحی شده و ویژگی‌های اصلی آن در مراحل مختلف چرخه زندگی ایده‌ها توصیف می‌شود. این مطالعه همچنین به حل مسئله هوشمند سازی در جریان کار مؤسسات علمی و تولیدی می‌پردازد و فنی برای تحلیل خودکار متن اسناد و فهرست‌گذاری معنادار آن‌ها ارائه می‌دهد. نتایج نشان می‌دهند که سازمان‌دهی عملیات با استفاده از یک سیستم مدیریت تحقیقاتی هوشمند و اتخاذ تصمیمات استراتژیک صحیح می‌تواند به افزایش شاخص‌های عملکرد اقتصادی مؤسسه کمک کند. Bisogno & Dumay(2018) در نگاهی به وضعیت تولید علم در کشورهای اسلامی، علل عقب‌افتادگی علمی مسلمانان را کمبود مشوق‌ها و منابع مالی، اجرای سیاست علم و فناوری در سطح ملی و نه منطقه‌ای، ضعف در زبان انگلیسی، تأکید بر تدریس به‌جای تحقیق، تجهیزات ناکافی و نارسایی در دسترسی به اطلاعات عنوان می‌کند. Bland et al(2015) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر فعالیت‌های پژوهشی فردی و گروهی با انتخاب نمونه ۶۱۵ نفری از دیدگاه اعضای هیئت علمی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد در سه حیطه عوامل فردی، سازمانی و رهبری مواردی نظیر انگیزه‌های درونی، وجود منابع و امکانات، فرهنگ پژوهش، لزوم مشارکت و داشتن اهداف گروهی و حاکمیت پژوهش محوری بر بهره‌وری فعالیت‌های پژوهشی فردی و گروهی مؤثرند. Salaran (2017) باهدف بررسی نقش سرمایه اجتماعی در افزایش بهره‌وری مؤسسات علمی به یک پیمایش در پنج دانشگاه ایالت

ویکتوریای استرالیا پرداخت. یافته‌ها نشان داد که ارتباط معنادار و مثبتی بین تعاملات اجتماعی و بهره‌وری پژوهشی وجود دارد. تعاملات اجتماعی به‌عنوان یک متغیر مستقل بهره‌وری پژوهشی دانشگاه‌ها را پیش‌بینی می‌کند.

طالبی و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران پرداخت. با استفاده از طرح آمیخته اکتشافی، داده‌ها در دو مرحله کیفی (۱۲ نفر متخصص) و کمی (۲۱۱ نفر) جمع‌آوری شده است. نتایج نشان‌دهنده شناسایی ۱۳ مقوله اصلی، ۳۰ مقوله میانی و ۱۷۰ خرده مقوله است که شامل ابعاد نظارت سازمانی، تجهیزات فیزیکی و پژوهشگران متخصص است. همچنین، شاخص‌های ارتقاء پژوهش شامل تربیت پژوهشگر و اصلاح قوانین دانشگاه هستند. درنهایت، مطالعه بر لزوم بازناندیشی و بازسازی کارکردهای کیفیت آموزش عالی تأکید دارد. **اسلامی و همکاران (۱۳۹۹)** به شناسایی عوامل مؤثر بر سنجش بهره‌وری پژوهشی اعضای هیئت علمی در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه تهران پرداختند. این تحقیق با رویکرد کیفی و به شیوه نظریه برخاسته از داده‌ها انجام شده و داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۸ نفر از اعضای هیئت علمی جمع‌آوری گردید. نتایج تحلیل کیفی نشان داد که عوامل اصلی در سنجش بهره‌وری پژوهشی در سه بعد اصلی شامل کیفیت بروندادهای پژوهش (مانند کیفیت مقاله و نوآوری)، اثر دستاوردهای پژوهش (ازجمله استنادات و درآمدزایی) و محیط پژوهش (شامل منابع مالی و مکانیزه‌های تشویقی) قرار می‌گیرند.

در پژوهشی که توسط رسول آبادی و همکاران (۱۳۹۵) در مورد وضعیت برونداد علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان بر اساس شاخص‌های علم‌سنجی صورت گرفته است مجموعاً ۱۵۷ سند علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان در پایگاه استنادی علوم تا پایان سال ۲۰۱۱ میلادی نمایه شده است. **کریمیان و همکاران (۱۳۹۰)** در پژوهشی با بررسی موانع و چالش‌های پژوهش نتیجه‌گیری می‌کنند که مهم‌ترین عوامل در این زمینه عبارت‌اند از، توانمندسازی علمی، فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش‌ها است.

۳- روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی و توصیفی و به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها و تحلیل داده‌ها از نوع کمی کیفی (آمیخته) است. روش مورد استفاده برای گردآوری اطلاعات، از نوع پیمایشی است.

فاز کیفی تحقیق: در گام نخست و کیفی پژوهش، به مطالعه متون و تئوری‌ها پرداخته شد و هم‌زمان به بررسی و واکاوی پژوهش‌های پیشین اقدام گردید. از طریق فیش‌برداری، عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر ارتقای کیفی تولید علم و پژوهش استخراج شدند. در مرحله تعیین و شناسایی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت پژوهش و تولید علم، روش نمونه‌گیری ساده تصادفی مدنظر بود. در این روش، پژوهشگران و اساتیدی که در فرآیند تولید علم و پژوهش تخصص داشتند، شناسایی شدند. از این‌رو، از بین جامعه آماری پژوهش که برای نمونه‌گیری انتخاب شده بودند، ۱۶ نفر جهت مصاحبه عمیق اکتشافی انتخاب و آماده شدند. از طریق این مصاحبه‌ها، مؤلفه‌ها شناسایی شدند. جهت بررسی مبانی نظری پژوهش، از اسناد کتابخانه‌ای مانند کتاب، مقالات، پایان‌نامه و طرح‌های پژوهشی استفاده شد.

فاز کمی تحقیق: برای جمع‌آوری اطلاعات از جامعه آماری تحقیق، از پرسشنامه‌ای که توسط محقق طراحی شده است، استفاده گردید. در فرآیند تهیه این پرسشنامه، ابتدا متغیرها و مؤلفه‌های کلیدی مرتبط با موضوع پژوهش از طریق مطالعه تئوری‌های سازمان و مدیریت، همچنین تئوری‌های مربوط به حوزه آموزش عالی شناسایی و تعیین شدند. به‌علاوه، با بررسی پیشینه پژوهش و انجام مصاحبه و مشاوره با صاحب‌نظران و پژوهشگران معتبر، اطلاعات لازم برای طراحی پرسشنامه جمع‌آوری شد. برای اطمینان از اعتبار محتوایی پرسشنامه، این فرآیند در سه مرحله انجام شد. در مرحله اول، مبانی نظری مرتبط با موضوع تحقیق به‌دقت مرور شد و ابعاد مختلف هر متغیر به‌طور دقیق مشخص گردید. در مرحله دوم، تعداد سؤالات مشخصی بر اساس مبانی نظری و ابعاد و شاخص‌های تعیین‌شده طراحی شد. این سؤالات به‌گونه‌ای تنظیم شدند که بتوانند به‌خوبی ابعاد مختلف موضوع پژوهش را پوشش دهند. در مرحله نهایی،

سؤالات پرسشنامه به صورت دلفی بین ۱۵ نفر از نخبگان و کارشناسان حوزه مربوطه به طور رفت و برگشت مورد بررسی و اصلاح قرار گرفت. این مرحله شامل دریافت نظرات و پیشنهادهای اساتید و نخبگان بود که به بهبود کیفیت و دقت سؤالات کمک کرد. در نهایت، پس از تأیید نهایی سؤالات، پرسشنامه اصلی برای توزیع بین آزمودنی‌ها آماده شد. همچنین، روایی صوری پرسشنامه نیز توسط دو نفر از اساتید معتبر تأیید گردید که این امر به اعتبار و قابلیت اعتماد پرسشنامه افزوده است. این فرآیند جامع و دقیق، اطمینان حاصل کرد که ابزار جمع‌آوری داده‌ها به خوبی توانایی سنجش متغیرهای مورد نظر را دارد و می‌تواند نتایج قابل اعتمادی را ارائه دهد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی کارشناسان حوزه پژوهش، اعضای هیئت علمی و دانشجویان مقطع دکتری دانشگاه‌های آزاد واحد کرمانشاه و کردستان بود که مجموع آنان حدود ۲۹۸ نفر بود. در این پژوهش، جهت نمونه‌گیری از فرمول کرسی و مورگان استفاده شد و به همین رو، به شیوه تصادفی ساده از ۱۸۰ نفر از مدرسین و دانشجویان دانشگاه و همچنین ۴۲ نفر از مدیران مرتبط با حوزه پژوهش، جمعاً ۲۲۲ نفر به عنوان نمونه در سال ۱۳۹۶-۱۳۹۸ انتخاب شدند. پس از گردآوری پرسشنامه‌ها، ۱۷۱ نفر به عنوان نمونه نهایی مورد تحلیل قرار گرفتند.

روایی و پایایی تحقیق با استفاده از روش‌های مختلف تأیید گردید. روایی محتوایی پرسشنامه با مشاوره و بررسی نخبگان و اساتید تأیید شد و پایایی آن نیز با استفاده از آزمون آلفای کرون باخ به مقدار ۰/۸۴ رسید که نشان‌دهنده همبستگی درونی مناسب بین سؤالات پرسشنامه است. این تأییدات به اعتبار و کیفیت نتایج پژوهش افزوده و اطمینان بیشتری نسبت به دقت و صحت داده‌های جمع‌آوری شده فراهم می‌آورد.

۴- یافته‌ها

جدول ۱ مفاهیم و مؤلفه‌ای حاصل از بخش کیفی پژوهش را نشان می‌دهد. بر اساس پیشینه تحقیق و مبانی نظری و همچنین مصاحبه‌ها، ۹۴ مؤلفه و مفهوم استخراج گردید. بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه‌های عمیق و کدگذاری و تحلیل محتوای متن مصاحبه‌ها و درعین حال مطابقت آن‌ها با مبانی نظری، مقوله‌ها و عوامل اصلی و فرعی تأثیرگذار ارتقای کیفی پژوهش و تولید علم در دانشگاه‌های آزاد کردستان و کرمانشاه را می‌توان در ۵ بعد طبقه‌بندی نمود. هر یک از گزاره‌ها در پنج بعد منابع انسانی، فرهنگ، آموزش، بودجه و امکانات و مدیریت طبقه‌بندی شدند.

جدول (۱) مفاهیم و مؤلفه‌ای حاصل از بخش کیفی پژوهش

ردیف	مفاهیم	بعد
۱	برنامه‌ریزی هدفمند راجع به ارتقای فرهنگ تولید علم در دانشگاه	آموزش
۲	تدوین و استقرار نظام یکپارچه مدیریت استعداد در نظام آموزش	مدیریت و ساختار
۳	بررسی دیدگاه‌های مختلف در زمینه فرهنگ تولید علم	آموزش
۴	مشخص کردن وضعیت فعلی دانشگاه و وضعیت مطلوب	مدیریت و ساختار
۵	تنظیم سند و برنامه توسط دولت در زمینه ارتقای فرهنگ تولید	مدیریت و ساختار
۶	ایجاد فرهنگ مطالبه گری در دانشگاه	فرهنگ و آموزش
۷	تغییر در رویه‌های مرسوم دانشگاه و تطبیق با اهداف مطلوب	مدیریت و ساختار
۸	برنامه‌ریزی هدفمند راجع به ارتقای فرهنگ تولید علم در دانشگاه	آموزش
۹	رعایت داردهای آموزشی و پژوهشی در دانشگاه	مدیریت و ساختار
۱۰	تحلیلی بر عوامل ساختاری و رفتاری مؤثر بر ارتقای فرهنگ تولید علم	مدیریت و ساختار
۱۱	توجه به کیفیت و کاربرد پژوهش‌ها در حل مشکلات جامعه	مدیریت و ساختار
۱۲	ارتقا و اصلاح مستمر محتواهای آموزشی	آموزش
۱۳	ارتباط مستمر بین مراکز آموزشی و پژوهشی در داخل و خارج از کشور	مدیریت و ساختار

ردیف	مفاهیم	بعد
۱۴	برنامه ریزی هدفمند راجع به ارتقای فرهنگ تولید علم در دانشگاه	آموزش
۱۵	توجه به کیفیت و کاربرد پژوهش ها در حل مشکلات جامعه	مدیریت و ساختار
۱۶	جایگزینی فرهنگ تولید به جای فرهنگ مصرف در دانشگاه از طریق تولید علم به جای ترجمه	آموزش
۱۷	بومی سازی علوم در بخش های مختلف	مدیریت و ساختار
۱۸	تأمین و توسعه امکانات پژوهش	بودجه و امکانات
۱۹	چشم انداز علمی روشن برای اساتید	نیروی انسانی
۲۰	منعطف نمودن و کاهش فرهنگ بوروکراسی دانشگاه ها	مدیریت و ساختار
۲۱	تشویق درخور فعالیت های اساتید	آموزش
۲۲	تأمین مادی اساتید تدوین	بودجه و امکانات
۲۳	فراهم بودن زمینه برای آزاداندیشی	مدیریت و ساختار
۲۴	هم راستایی آموزش و پژوهش در دانشگاه	مدیریت و ساختار
۲۵	تلفیق آموزش و پژوهش	مدیریت و ساختار
۲۶	تخصیص بودجه و امکانات به پژوهش	بودجه و امکانات
۲۷	ارج نهادن به عالمان در جامعه	فرهنگ و آموزش
۲۸	آزادی عمل برای اساتید	نیروی انسانی
۲۹	تعامل بادنشگاه و مراکز آموزشی و پژوهشی در خارج از کشور	مدیریت و ساختار
۳۰	ایجاد فرهنگ صحیح نقد و انتقاد پذیری در دانشگاه	فرهنگ و آموزش
۳۱	قدردانی شایسته از اساتید و پژوهشگران	فرهنگ و آموزش
۳۲	توجه به کیفیت تربیت دانشجو	نیروی انسانی
۳۳	توجه کافی به شایستگی های علمی دانشجو	نیروی انسانی
۳۴	عدم سرمایه گذاری بی مورد بر روی همایش ها و برنامه های بی فایده	بودجه و امکانات
۳۵	انعطاف پذیری در دانشگاه	مدیریت
۳۶	هماهنگی بین اهداف جامعه و دانشگاه	مدیریت و ساختار
۳۷	بازنگری در سیستم گزینش دانشجو	نیروی انسانی
۳۸	باز بودن فضای دانشگاه جهت ابراز عقاید	مدیریت و ساختار
۳۹	تأمین حداقل معیشت اساتید	بودجه و امکانات
۴۰	داشتن استقلال آموزشی برای اساتید	مدیریت و ساختار
۴۱	توجه سخت گیران تر دانشگاه به داردهایش	مدیریت و ساختار
۴۲	داشتن آزادی در بیان افکار و عقاید	نیروی انسانی
۴۳	ایجاد فرهنگ صحیح نقد و انتقاد پذیری در دانشگاه	فرهنگ و آموزش
۴۴	تأمین مالی اساتید	نیروی انسانی
۴۵	تعامل و تبادل عقاید با سایر کشورها	مدیریت و ساختار
۴۶	فرصت فراغت و مطالعه برای اساتید	نیروی انسانی
۴۷	به روز بودن محتوای آموزشی	مدیریت و ساختار
۴۸	قدردانی شایسته از اساتید	فرهنگ و آموزش
۴۹	داشتن بودجه و امکانات کافی برای پژوهش	بودجه و امکانات
۵۰	فرصت ابراز عقاید	نیروی انسانی
۵۱	احساس کرامت دانشگاهیان و پژوهشگران در جامعه	فرهنگ و آموزش
۵۲	داشتن آزادی در پژوهش	مدیریت و ساختار
۵۳	برخورد سلیقه ای با طرح های پژوهشی رعایت داردهای آموزشی و	مدیریت و ساختار

ردیف	مفاهیم	بعد
پژوهشی در دانشگاه		
۵۴	سیاست گذاری در زمینه ارتقای فرهنگ علم و ورزشی	فرهنگ
۵۵	احساس خودباوری	آموزش
۵۶	عدم باندبازی های دانشگاهی و تعیین قلمرو توسط برخی از اساتید	فرهنگ
۵۷	ضعف اخلاقی در محیط های علمی	آموزش
۵۸	ارزش دهی جامعه به اساتید	فرهنگ
۵۹	افزایش دسترسی ها به اطلاعات و امکانات	مدیریت و ساختار
۶۰	بهبود امکانات نشر چه در زمینه مجلات علمی و چه در زمینه کتاب	مدیریت و ساختار
۶۱	نبود سیطره باندی و گروهی در دانشگاه	فرهنگ
۶۲	متفاوت بودن محتوای آموزشی با اهداف مطلوب دانشگاه ارتقای و اصلاح مستمر محتوای آموزشی	مدیریت و ساختار
۶۳	بهبود دائم محتوای آموزشی ارتقا و اصلاح مستمر محتوای آموزشی	مدیریت و ساختار
۶۴	تخصص و تعهد مجریان آموزشی	نیروی انسانی
۶۵	وجود منابع و امکانات کافی برای آموزش و پژوهش	بودجه و امکانات
۶۶	سطحی بودن انگیزه ها در دانشگاه	آموزش
۶۷	عدم تفاوت افراد عالم و بی سواد در جامعه	فرهنگ
۶۸	نداشتن مدیریت بودجه و تخصیص آن به کارهای آرایه ای	مدیریت و ساختار
۶۹	تبعیض در تخصیص منابع و بودجه ها	مدیریت و ساختار
۷۰	پرهیز از سیاست زدگی و عدم ثبات مدیران در دانشگاه ها	نیروی انسانی
۷۱	جلوگیری از انتشار افکار و مطالبی که علم و عالم را به تمسخر می گیرند	فرهنگ
۷۲	کیفی کردن شاخص های اندازه گیری علم	مدیریت و ساختار
۷۳	تأمین مالی محققان و نداشتن دغدغه معیشت	بودجه و امکانات
۷۴	توجه به کیفیت و کاربرد پژوهش ها در حل مشکلات جامعه	مدیریت و ساختار
۷۵	رعایت حقوق مالکیت فکری و اخلاقیات پژوهش	مدیریت و ساختار
۷۶	توجه بیش از حد قوانین پژوهش به کمیّت	مدیریت و ساختار
۷۷	نبود ضمانت اجرایی و نظارت در زمینه پژوهش	مدیریت و ساختار
۷۸	محدود کردن استاد به محیط دانشگاه و نداشتن آزادی عمل	نیروی انسانی
۷۹	اکرام دانشگاه و دانشگاهیان	فرهنگ و آموزش
۸۰	افزایش ارتباط بین صنعت و جامعه و دانشگاه	مدیریت و ساختار
۸۱	توجه به تولید علم به جای تبادل آن	مدیریت و ساختار
۸۲	ایجاد هماهنگی بین بخش های مختلف علمی و پژوهشی دانشگاه ها	مدیریت و ساختار
۸۳	رعایت داردهای علمی در جذب دانشجو	نیروی انسانی
۸۴	عدم اعمال سلیق سیاسی در جذب هیئت علمی	نیروی انسانی
۸۵	ایجاد امنیت شغلی برای اساتید	نیروی انسانی
۸۶	رفع موانع اجرایی و مالی و ... در برگزاری همایش های علمی	مدیریت
۸۷	حساسیت بیشتر در انتخاب اساتید و معاونین آموزشی	نیروی انسانی
۸۹	ایجاد فضای امن برای ابراز اندیشه های علمی	ساختار
۹۰	بازدارندگی ساختار دانشگاه از پژوهش به جای پیش بردندگی آن	مدیریت
۹۱	سردرگمی بین تولید دانش بومی یا استناددهی به دانش غربی	ساختار
۹۲	قرار دادن چند واحد درسی به نام اخلاق علمی در	آموزش

ردیف	مفاهیم	بعد
	کارشناسی ارشد و دکتری	
۹۳	بازنگری در شاخص‌های امتیازدهی به پژوهش‌ها	ساختار
۹۴	احترام بیشتر به دانشگاهیان	فرهنگ

جهت بررسی تناسب و برازش مدل پیشنهادی پرسشنامه درجه تناسب (پرسشنامه دوم پژوهش) تهیه و در اختیار ۳۰ نفر از پژوهشگران و کارشناسان حوزه پژوهش که بیشتر آنان از متخصصین حوزه آموزش عالی بودند قرار گرفت. این پرسشنامه شامل بخش‌های ابعاد، مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و سؤالات بود. نظر کارشناسان به صورت طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت کاملاً مناسب، مناسب، تا حدی مناسب، نامناسب، کاملاً نامناسب، تهیه و طراحی و سپس با استفاده از آزمون آماری درجه تناسب مدل ارزیابی شد (جدول ۲). نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد میانگین هر ۵ مؤلفه بیشتر از ۴ است. سطح معنی‌داری مشاهده‌شده برای تفاوت میانگین مشاهده‌شده با نظری کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان فرض صفر رد و نتیجه می‌گیریم مدل پیشنهادی برای همه مؤلفه‌ها در سطح مطلوب قرار دارد. مطلوبیت کل مدل ۴/۲۸ است که در سطح ۰/۰۵ معنادار است. از این رو مدل از دیدگاه صاحب‌نظران مورد تأیید قرار گرفت.

جدول (۲) آزمون تی یک نمونه‌ای برای تعیین مطلوبیت مدل از نظر متخصصان

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانگین نظری	t	درجه آزادی	معناداری
آموزش	۴/۲۷	۰/۷۴	۳	۹/۳۶	۲۹	۰/۰۰۱
منابع مالی	۴/۰۷	۰/۷۸	۳	۷/۰۶	۲۹	۰/۰۰۱
منابع انسانی	۴/۱۶	۰/۹۸	۳	۵/۵۱	۲۹	۰/۰۰۱
فرهنگ‌سازمانی	۴/۴۰	۰/۷۷	۳	۱۲/۳۴	۲۹	۰/۰۰۱
ساختار دانشگاه	۴/۴۷	۰/۸۰	۳	۱۱/۷۹	۲۹	۰/۰۰۱
کل مدل	۴/۲۸	۰/۳۸	۳	۱۷/۳۹	۲۹	۰/۰۰۱

نتایج نشان می‌دهد ۷۳ نفر از پاسخ‌دهندگان (۳۴/۸ درصد) مؤنث، ۱۳۷ نفر (۶۵/۲ درصد) مذکر، ۷ نفر از پاسخ‌دهندگان (۳/۳ درصد) دارای تحصیلات لیسانس و ۸۳ نفر (۳۹/۵ درصد) دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و همچنین ۱۲۰ نفر (۵۷/۲ درصد) نمونه دارای تحصیلات دکتری می‌باشند. شاخص‌های توصیفی نشان می‌دهد حداقل سن ۲۸ سال و حداکثر آن ۶۴ است. میانگین سن ۴۴/۱۰ سال و انحراف معیار آن ۶/۵۲ است. حداقل سابقه کار ۳ سال و حداکثر آن ۳۱ سال است. میانگین سابقه کار ۱۶/۷۷ سال و انحراف معیار آن ۵/۱۶ است. به منظور رتبه‌بندی تفاوت وضعیت موجود و وضعیت مطلوب عوامل از دیدگاه پاسخ‌دهنده‌ها از آزمون فریدمن استفاده شد. آزمون فریدمن نشان داد میانگین رتبه عامل‌ها با یکدیگر تفاوت دارد ($p < 0.01$, $\chi^2 = 45.33$).

جدول (۳) آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی تفاوت وضعیت موجود و وضعیت مطلوب عوامل

متغیر	میانگین	میانگین رتبه	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری
آموزش	۲/۴۱	۳/۰۷	۴۵/۳۳	۴	۰/۰۰۱
منابع مالی	۲/۲۸	۲/۹۰			
منابع انسانی	۱/۹۶	۲/۷۶			

فرهنگ سازما	۲/۶۶	۳/۶۰
نی		
ساختار	۱/۳۴	۲/۶۷
دانشگاه		

به منظور بررسی اطمینان نسبت به صفر نبودن ماتریس همبستگی که پایه‌ی تحلیل عاملی قرار می‌گیرد در جامعه، از آزمون کرویت بارلت^۱ استفاده شد (جدول ۴). همان‌طور که جدول ۴ مشاهده می‌شود مقدار KMO برابر ۰/۸۴ است که نشان از کفایت نمونه‌گیری برای تحلیل عاملی است. سطح معنی‌داری مشاهده‌شده برای آزمون کرویت بارلت ۰/۰۰۱ است که نشان‌دهنده‌ی مناسب بودن ماتریس همبستگی سؤالات برای اجرای تحلیل عاملی است.

جدول (۴) نتایج آزمون KMO و بارلت برای مناسبیت ماتریس داده‌ها

معیار کفایت نمونه KMO	خی دو	درجه آزادی	معناداری
۰/۸۴	۲۲۶۴/۴۰	۹۹۰	۰/۰۰۱

پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرون باخ مورد آزمون قرار گرفت (جدول ۵). مقادیر بیشتر از ۰/۷ برای این ضریب مطلوب تلقی می‌شوند. هرچند ضریب آلفای کرونباخ منابع انسانی اندکی کمتر از ۰/۷ است اما به دلیل فاصله اندک می‌توان گفت همه عامل‌ها پایایی مناسبی دارند.

جدول (۵) ضرایب آلفای کرون باخ وضعیت موجود پرسشنامه

عامل	تعداد سؤال	آلفا
آموزش	۱۲	۰/۷۷
منابع مالی	۷	۰/۷۲
منابع انسانی	۹	۰/۶۸
فرهنگ سازمانی	۷	۰/۷۱
ساختار دانشگاه	۱۰	۰/۷۳
کل	۴۵	۰/۸۸

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌گردد در روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی به تعداد سؤال‌ها، مؤلفه استخراج‌شده است. در ستون دوم جدول ارزش‌های ویژه مشخص شده‌اند. درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل در ستون سوم و درصد تراکمی واریانس تبیین شده در ستون چهارم آمده است. در ستون‌های پنجم، ششم و هفتم نیز به ترتیب ارزش‌های ویژه، درصد واریانس تبیین شده و درصد تراکمی واریانس تبیین شده برای مؤلفه‌هایی که ارزش ویژه‌ی آن‌ها بزرگ‌تر یا مساوی یک است، نشان داده شده است. ۱۲ عامل دارای ارزش ویژه بزرگ‌تر از یک هستند که در مجموع ۵۴/۸۲ درصد از واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند.

جدول (۶) مشخصه‌های آماری اولیه پرسشنامه به روش مؤلفه‌های اصلی

مؤلفه	ارزش‌های ویژه آغازین	مجموع مجذور بارهای استخراج‌شده
-------	----------------------	--------------------------------

¹. Bartlett's Test Of Sphericity

فصلنامه علمی رویکردهای نو در مدیریت دولتی

The scientific quarterly of
New Approaches in Public Administration

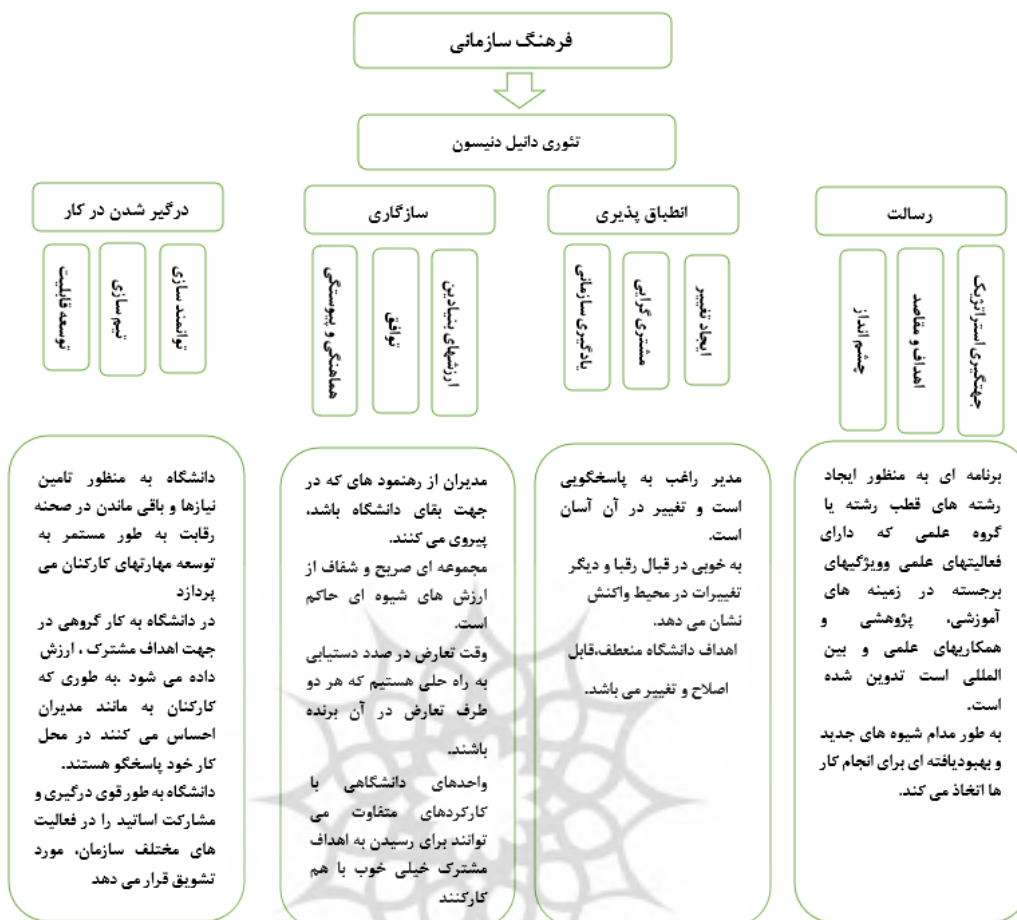

کل	درصد واریانس	درصد تراکمی	کل	درصد واریانس	درصد تراکمی
1	7.691	17.091	91	7.6	17.091
2	2.724	6.054	24	2.7	23.145
3	2.18	4.845	8	2.1	27.991
4	2.001	4.447	01	2.0	32.438
5	1.823	4.052	23	1.8	36.49
6	1.672	3.761			40.251
7	1.204	2.675			42.926
8	1.131	2.514			45.44
9	1.103	2.452			47.891
10	1.082	2.404			50.296
11	1.025	2.279			52.574
2	1.012	2.248			54.823
3	0.966	2.146			56.969
4	0.95	2.111			59.08
5	0.921	2.048			61.128
6	0.905	2.012			63.139
7	0.877	1.949			65.088
8	0.835	1.857			66.945
9	0.812	1.804			68.749
0	0.805	1.788			70.537
1	0.757	1.681			72.218
2	0.738	1.64			73.858
3	0.731	1.625			75.483
4	0.7	1.556			77.039
5	0.695	1.543			78.582
6	0.666	1.48			80.062
7	0.659	1.464			81.526
8	0.634	1.409			82.935
9	0.62	1.378			84.313
0	0.604	1.342			85.654
1	0.588	1.307			86.962
2	0.564	1.254			88.216
3	0.523	1.162			89.378
4	0.507	1.126			90.504
5	0.493	1.095			91.599
6	0.483	1.073			92.672
7	0.437	0.972			93.643
8	0.432	0.961			94.604
9	0.404	0.898			95.502
0	0.387	0.86			96.361
1	0.367	0.816			97.177
2	0.359	0.797			97.975

مجموع مجذور بارهای استخراج شده			ارزش های ویژه آغازین		مؤلفه
درصد تراکمی	درصد واریانس	کل	درصد تراکمی	درصد واریانس	کل
		98.729	0.755	0.34	3
		99.406	0.676	0.304	4
		100	0.594	0.268	5

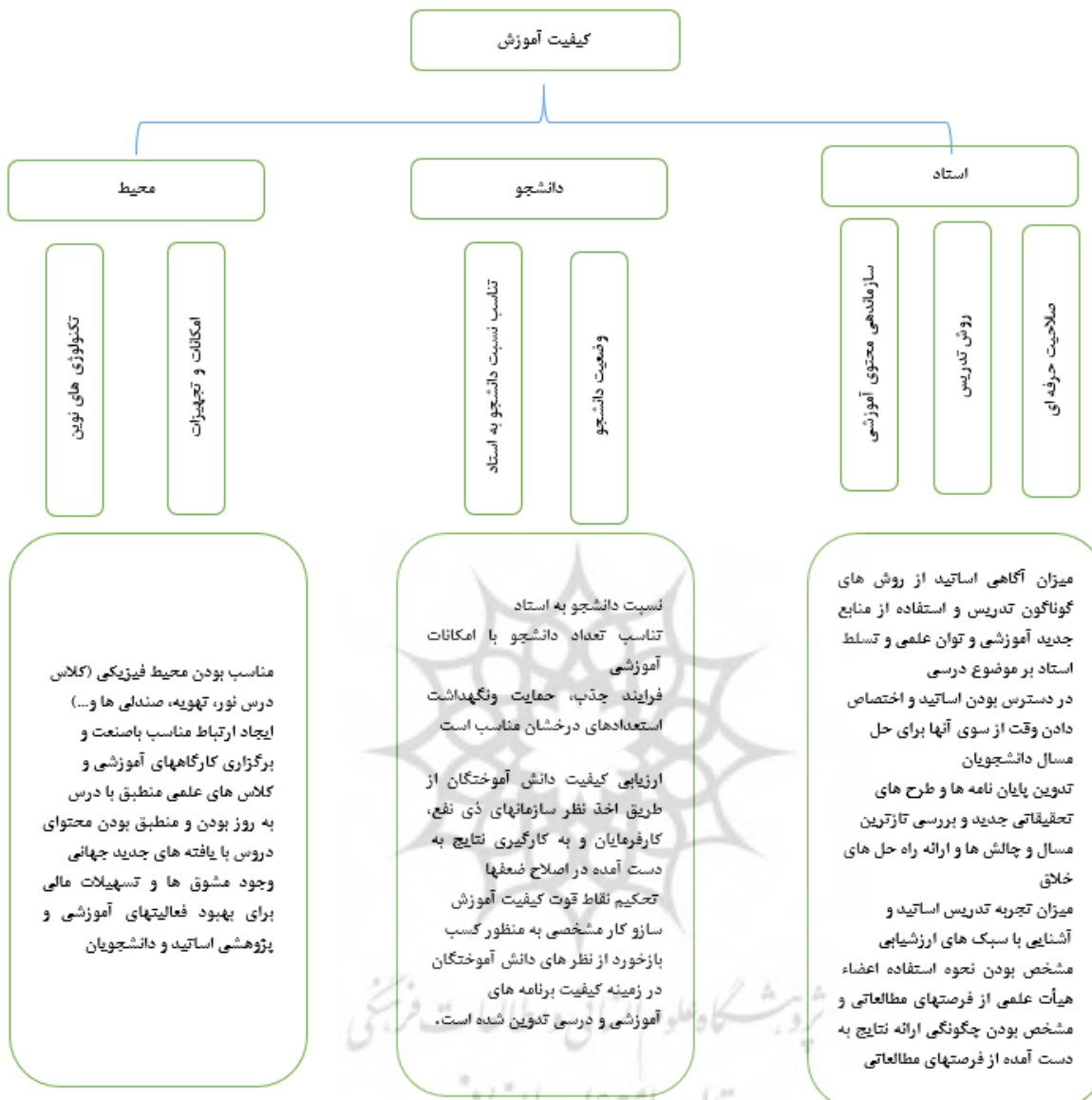
شورای پژوهش های علمی، مهم ترین موانع و عوامل پژوهش و نوآوری را در هفت محور طبقه بندی نموده است که شامل: مدیریت، سیاست گذاری و نظام پژوهشی، فرهنگ پژوهش در ایران، پژوهشگران، فضای دارد علمی و پژوهشی، قوانین و مقررات پژوهشی، بودجه و امکانات پژوهشی، کاربرد نتایج پژوهش، طبقه بندی شده است. نخستین ارزیابی کلان علم و فناوری در ایران توسط هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام شده است. در این ارزیابی، علم و فناوری کشور بر اساس پنج نوع شاخص شامل: شاخص های انسانی، شاخص های مالی، شاخص های ساختاری، شاخص های عملکردی و شاخص های بهره وری، مورد مطالعه و ارزیابی قرار گرفته است.

در مطالعه کنونی مفاهیم بر اساس تجزیه و تحلیل داده های کیفی حاصل از مصاحبه و تحلیل محتوای متن مصاحبه ها و در عین حال مطابقت آن ها با مبانی نظری، در پنج گروه از ابعاد و مؤلفه های ساختار و مدیریت، فرهنگ، آموزش، بودجه و امکانات و منابع انسانی طبقه بندی و فهرست شدند و سپس در قالب یک پرسشنامه جهت نظرخواهی و اصلاح و تأیید این ابعاد، مؤلفه ها و شاخص ها در بین ۳۰ نفر از کارشناسان توزیع شد. پس از گذار از این مرحله پرسشنامه اصلی فراهم شد که به سنجش دو طیف وضع موجود و وضع معلوم پرداخته شد. این پنج گروه از مؤلفه ها همراه با شاخص ها و مفاهیم و گزاره ها در شکل ۱ ترسیم شده اند. فرهنگ سازمانی که در این تحقیق، از مدل دنیسون که در سال ۲۰۰۰ معرفی شده است، بهره برداری شده است. انتخاب این مدل به عنوان چارچوب مفهومی و نظری تحقیق به چند دلیل اساسی صورت گرفته است. نخستین دلیل این است که مبنای اصلی این مدل بر این نکته کلیدی تأکید دارد که فرهنگ سازمانی چگونه می تواند بر عملکرد کلی سازمان تأثیر بگذارد. این مدل به ویژه در مدیریت تغییرات در سازمان ها کاربرد دارد و به طور مؤثری مؤلفه های فرهنگ سازمانی که نیازمند تغییر و بهبود هستند را شناسایی می کند. این شناسایی به مدیران و تصمیم گیرندگان کمک می کند تا اولویت های لازم برای بازنگری و بهبود را تعیین کنند. به عبارت دیگر، مدل دنیسون به عنوان ابزاری کارآمد، می تواند به سازمان ها در درک بهتر از نقاط قوت و ضعف فرهنگ سازمانی شان کمک کند و راهکارهایی برای ارتقاء عملکرد و بهبود فرآیندهای داخلی ارائه دهد. با استفاده از این مدل، سازمان ها می توانند تغییرات لازم را به طور هدفمند و مؤثر پیاده سازی کنند و به این ترتیب، به بهبود مستمر و پایدار در عملکرد خود دست یابند. (رحیم نیا و علیزاده، ۱۳۸۸).

شکل (۱) مؤلفه ها و شاخص های فرهنگ سازمانی

تحولات نظام آموزش عالی کشور در دو دهه اخیر نشان دهنده رشد قابل توجهی در تعداد دانشجویان است، اما این رشد به طور همزمان با عدم توجه کافی به کیفیت دانشگاهها و بهبود آن همراه بوده است. به همین دلیل، ارتقاء و بهبود کیفیت آموزش و تدریس در دانشگاهها نیازمند ایجاد سازوکارهای مؤثر و مناسب است. یک نظام آموزش عالی تنها زمانی می تواند به عنوان یک سیستم باکیفیت شناخته شود که از هرگونه کاستی و نقصی عاری باشد. درواقع، وجود این کاستیها به منزله نواقص و عیوبی است که می تواند مانع از دستیابی به نتایج مطلوب و بروندهای مؤثر از آن نظام شود. بنابراین، برای دستیابی به یک نظام آموزشی کارآمد و مؤثر، باید به بهبود مستمر کیفیت آموزش و تدریس توجه ویژه ای شود و اقداماتی جدی در راستای رفع نواقص موجود انجام گیرد. این امر نه تنها به ارتقاء سطح علمی دانشجویان کمک می کند، بلکه به تقویت جایگاه دانشگاهها در سطح ملی و بین المللی نیز منجر خواهد شد (طبرسا همکاران، ۱۳۹۱) (شکل ۲).

شکل (۲) مؤلفه ها و شاخص های کیفیت آموزش در دانشگاه

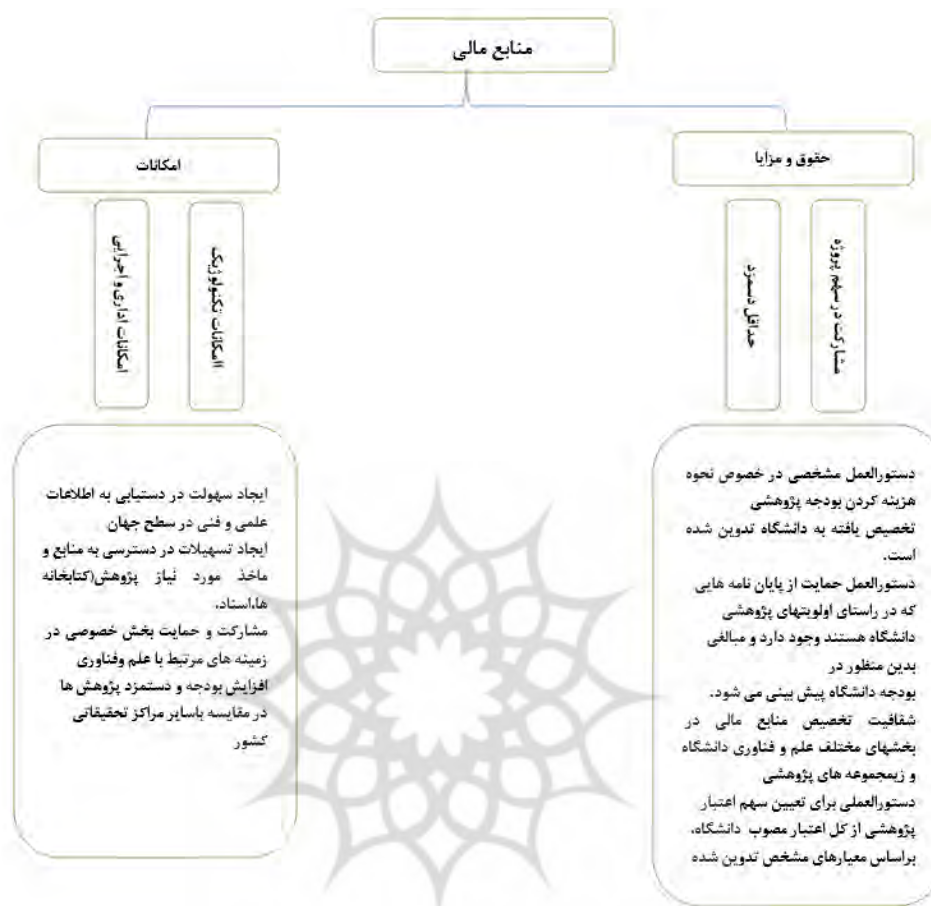
یکی از دلایل عدم استقبال اعضای هیئت علمی از تحقیق در دانشگاه ها، پیچیدگی های مقررات اداری و مالی است، به ویژه عدم نظم و اطمینان در پرداخت های پژوهشی. واقعیت این است که در دانشگاه ها، گرایش به کمیت گرایی به طور فزاینده ای در حال افزایش است. با توجه به افزایش تعداد دانشجویان در مراکز آموزش عالی و ثبات نسبی در پرداخت های حق التدریس، اعضای هیئت علمی بیشتر تمایل دارند به آموزش بپردازند تا تحقیق. برای بهبود عملکرد پژوهشی اساتید در حوزه علوم انسانی، نیاز است که اصلاحاتی در رویکردهای سازمانی و مدیریت پژوهش انجام شود. همچنین، این امر مستلزم اجرای برنامه های توانمندسازی و تقویت مهارت های حرفه ای اساتید در زمینه پژوهش و فراهم کردن منابع مالی و علمی مناسب برای انجام فعالیتهای پژوهشی است (شکل ۳).

شکل (۳) مؤلفه ها و شاخص های ساختار سازمانی دانشگاه

از دیدگاه علم اقتصاد، مبنای نظری سرمایه گذاری در حوزه آموزش، نظریه سرمایه انسانی است که در سال ۱۹۶۱ توسط شولتز ارائه شد. او معتقد است که افراد به منظور گذراندن اوقات فراغت و تفریح به آموزش نمی پردازند، بلکه به طور منطقی و باهدف دستیابی به منافع مادی و غیرمادی در آینده، به سرمایه گذاری در آموزش اقدام می کنند. در زمینه پژوهش های مرتبط با اقتصاد آموزش عالی، نخستین مطالعه توسط آدام اسمیت در سال ۱۷۷۶ انجام شد و پس از او، میلتون فریدمن در سال ۱۹۵۳ به تحقیقات بیشتری در این حوزه پرداخت. بررسی ها حاکی از آن است که در روش های بودجه ریزی به کاررفته برای بخش آموزش عالی و توزیع اعتبارات آن بین دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، جایگاه، درصد یا سهم خاصی برای ارتقای سطح کیفی در دانشگاه های موفق در این بعد یا ایجاد زمینه لازم برای حرکت به سمت آن منظور نشده و بیشتر به تأمین منابع لازم برای ادامه فعالیت های فعلی یا توزیع عادلانه منابع بین دانشگاه ها

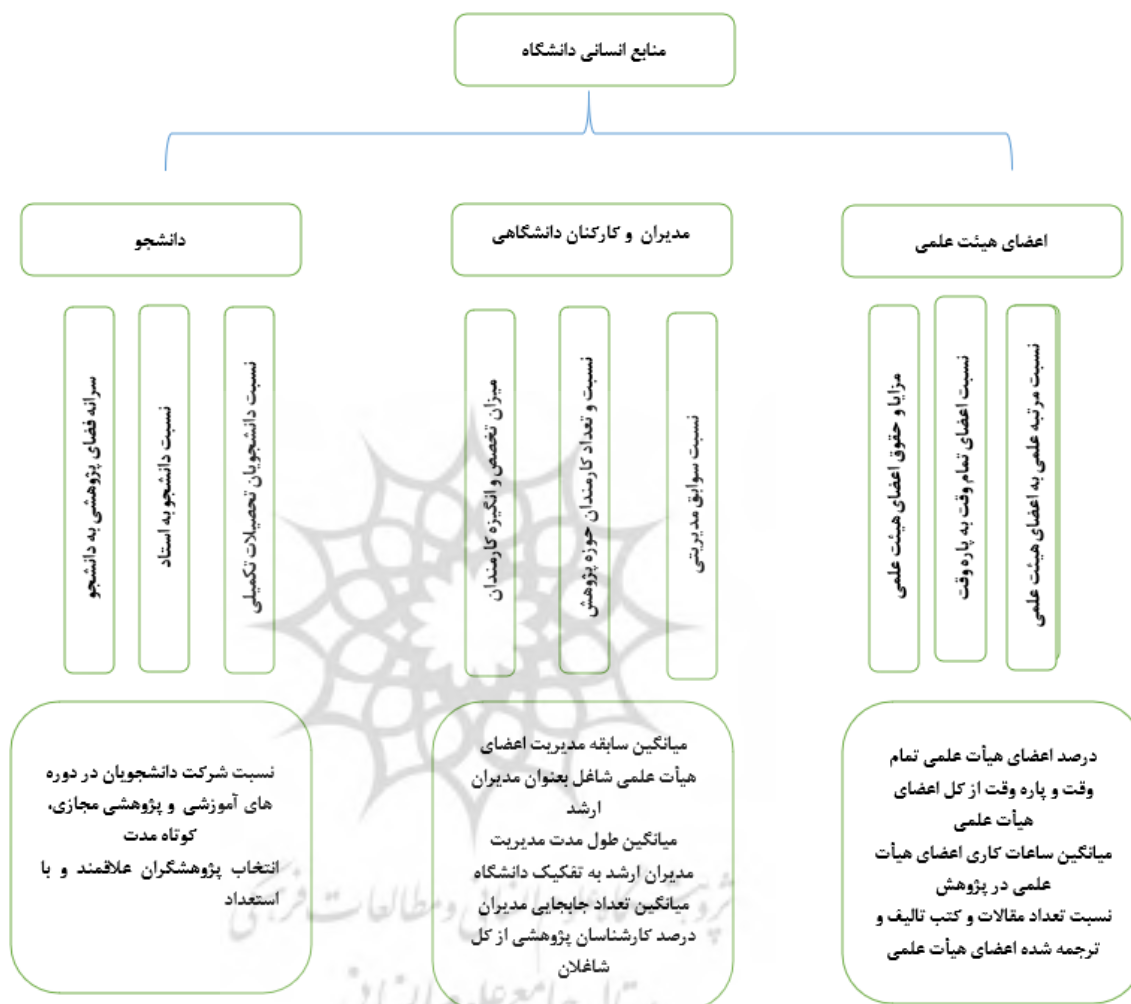
تأکید شده است (کیذوری، ۱۳۸۴). اقتصاد پژوهش را می‌توان رویکردی تحلیلی در بررسی رابطه متقابل اقتصاد و پژوهش و همچنین بررسی اقتصادی روند فعالیت‌های پژوهشی دانست (شکل ۴).

شکل (۴) مؤلفه ها و شاخص های منابع مالی

هیئت علمی به مجموعه ای از اعضای دانشگاهی اطلاق می شود که مسئولیت آموزش، پژوهش و توسعه علمی در یک مؤسسه آموزشی عالی را بر عهده دارند. این اعضا معمولاً شامل استادان، دانشیاران و استادیاران هستند که با تخصص های مختلف در رشته های علمی و فنی فعالیت می کنند. هیئت علمی نه تنها وظیفه تدریس و انتقال دانش به دانشجویان را دارند، بلکه به تحقیق و تولید علم نیز مشغول اند و با انتشار مقالات علمی، شرکت در اجلاس ها و پروژه های تحقیقاتی، به پیشرفت علم و فناوری کمک می کنند. این گروه به عنوان محور اصلی نظام آموزشی و پژوهشی دانشگاه ها، نقش حیاتی در ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش ایفا می کنند. (آزاد پیله رود، ۱۳۸۷). درک این نکته که وظیفه اعضای هیئت علمی تنها محدود به آموزش دانشجویان نیست، بسیار حائز اهمیت است. امروزه، اساتید علاوه بر تدریس، مسئولیت پژوهش و تولید دانش را نیز بر عهده دارند که این فعالیت ها می تواند به صورت هم زمان با آموزش یا به طور مستقل انجام شود. با پژوهش محور شدن دانشگاه ها و تقویت فرهنگ پژوهشی در بین اساتید، بسیاری از نیازهای بومی جامعه از طریق پروژه های تحقیقاتی شناسایی و حل می شود. اعضای هیئت علمی با دانش و مهارت های خود، دانشجویانی با تفکر انتقادی و روحیه پژوهشی تربیت می کنند و در نتیجه، نیروی انسانی متخصص و ماهر را به جامعه معرفی

می‌کنند که می‌تواند به توسعه و پیشرفت جامعه کمک کند (صدقاتی فرد و محمد جانی، ۱۳۸۵). در نهایت باید گفت وجود اساتید متخصص، آموزش‌دیده، مجرب، دارای روحیه پژوهشی و با درگیری شغلی بالا، نیاز هر دانشگاهی برای اعتلا و رشد و اعتباربخشی آن است (شکل ۵).

شکل (۵) مؤلفه‌ها و شاخص‌های منابع انسانی دانشگاه

۵- بحث و نتیجه‌گیری

تجزیه و تحلیل نتایج این پژوهش نشان‌دهنده اهمیت و تأثیر هر یک از عوامل پنج‌گانه شامل فرهنگ، بودجه و امکانات، مدیریت و ساختار، آموزش و نیروی انسانی بر ارتقای کیفی پژوهش و تولید علم است. یافته‌های تحقیق حاضر حاکی از آن است که مؤلفه فرهنگ به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی در ارتقای کیفی تولید علم و پژوهش شناخته می‌شود. یکی از سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مؤثر در راستای تولید علم و دانش، تقویت پیوند بین علم و جامعه، گسترش فرهنگ علمی و ترویج ارزش‌های مرتبط با علم است. تحقیقات انجام‌شده توسط [Bland et al \(2005\)](#) نشان می‌دهد که فرهنگ پژوهش و حاکمیت پژوهش‌محوری، نیاز به مشارکت و اهداف مشترک گروهی، بر بهره‌وری فعالیت‌های

پژوهشی فردی و گروهی تأثیرگذار است (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۴). یکی از موانع اصلی توسعه علمی کشور و دستیابی به سطح مطلوب تولید علم، فقدان روحیه علمی و انگیزه در پژوهشگران است که ازجمله عوامل حیاتی در موفقیت پژوهش به شمار می‌آید. این عوامل تحت تأثیر فرد و محیط پیرامونی او قرار دارند.

وجود یک فضای علمی مناسب، شامل اعتقاد و اهتمام مسئولین و جامعه به انجام پژوهش، فراهم بودن امکانات تحقیقاتی، آزادی علمی و آسودگی خاطر محققین از تأمین معاش، می‌تواند به‌طور چشمگیری در ایجاد انگیزه و روحیه علمی پژوهشگران و گسترش تحقیقات باکیفیت و همسو با اولویت‌های پژوهشی کشور مؤثر باشد. علاوه بر این، امکانات نیز از دیگر عوامل مؤثر بر پژوهش به شمار می‌روند. نظام پژوهشی نیازمند اصلاح و تغییر در تأمین منابع مالی و امکانات، محتوای دروس و روش‌های آموزشی با تأکید بر خلاقیت و مطالعات میان‌رشته‌ای است. یکی از رویکردهایی که نظام آموزشی می‌تواند در پیشرفت و تولید علم به کار گیرد، تأکید بر پژوهش‌محوری به‌جای حافظه‌پروری و مدرک‌گرایی است. حفظ توازن منطقی بین فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی، به‌کارگیری فنون علمی و خلاقانه در روش‌های تعلیم و تربیت و تدوین متون درسی، و همچنین ترویج پژوهش‌محور کردن آموزش، می‌تواند مؤید نقش خلاقیت و پژوهش‌محوری در تولید علم باشد. از نظر کارشناسان و اساتید، مؤلفه ساختار و مدیریت دانشگاهی نیز بر ارتقای کیفی تولید علم تأثیرگذار است. فقدان ارتباط منسجم و سازمان‌یافته بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، که وظایف و رسالت آن‌ها ایجاد می‌کند با یکدیگر ارتباطات دائمی داشته باشند، ازجمله ضعف‌های عمده نظام پژوهشی است که موجب پراکندگی و موازی‌کاری در فعالیت‌های تحقیقاتی و هدر رفت منابع می‌شود. زارع احمد آبادی و همکاران (۲۰۰۹) عدم ارتباط نزدیک دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی با مراکز تولید علم جهانی را به‌عنوان یکی از موانع پژوهش و تحقیق در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی معرفی می‌کنند. همچنین (Salaran, 2010) بر این باور است که ارتباط و تعامل اجتماعی بر بهره‌وری پژوهشی دانشگاه‌ها تأثیرگذار است. دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی باید در جهت رفع چالش‌ها و بهبود کیفیت پژوهش‌های خود متعهد و برانگیخته شوند. به همین منظور، اجرای یک نظام واحد و جامع ارزیابی کیفیت پژوهش در آموزش عالی کشور ضروری به نظر می‌رسد. این نظام می‌تواند سوء رفتارهای پژوهشی را کاهش دهد و با فراهم کردن ملاک‌های معتبر برای ارزیابی کیفیت پژوهش، به ارتقای عدالت و تنوع در پاداش‌دهی به آثار پژوهشی باکیفیت اعضای هیئت‌علمی کمک کند. آموزش عالی و نظام دانشگاهی ما نیازمند بازتعریف و سازمان‌دهی نقش و مأموریت‌های خود در فرآیند توسعه با رویکردی علمی و با مشارکت اجتماعات علمی است. این بازتعریف می‌تواند به ارزیابی مجدد وضعیت موجود و ایجاد تغییرات لازم برای سازمان‌دهی دانش نظری و عملی در برنامه‌ریزی دانشگاه‌ها کمک کند (ثمیری و همکاران، ۱۳۹۱).

از نظر کارشناسان و اساتید مؤلفه ساختار و مدیریت دانشگاهی بر ارتقای کیفی تولید علم تأثیر می‌گذارد. علاوه بر فقدان ارتباط منسجم و سازمان‌یافته بین این دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی که وظایف و رسالت آن‌ها ایجاد می‌کند با یکدیگر دارای ارتباطات سازمان‌یافته و دائمی باشند یکی دیگر از عمده ضعف‌های نظام پژوهشی که موجب شکاف و پراکندگی بین فعالیت‌های تحقیقاتی، موازی‌کاری و هدر رفت منابع می‌گردد فقدان یک سیستم کارآمد اطلاع‌رسانی در حوزه علم و فناوری و اولویت‌های تحقیقاتی موردنیاز است. نداشتن روابط نزدیک دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی با مراکز تولید علم در جهان را جزء موانع پژوهش و تحقیق در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی از دید اعضای هیئت‌علمی در راستای توسعه علمی و پیشرفت عنوان می‌کنند. ارتباط و تعامل اجتماعی را بر بهره‌وری پژوهشی دانشگاه‌ها مؤثر می‌داند. دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی باید در جهت رفع چالش‌ها و بهبود کیفیت پژوهش‌های خود، متعهد و برانگیخته شوند و به این منظور، اجرای یک نظام واحد و جامع ارزیابی کیفیت پژوهش در آموزش عالی کشور، ضروری به نظر می‌رسد. اجرای این نظام، سوء رفتارهای پژوهشی را کاهش می‌دهد و با فراهم‌سازی ملاک‌های واحد و معتبر در مورد کیفیت پژوهش و ارزیابی و رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از لحاظ کیفیت پژوهشی و ترویج عدالت

و تنوع در پاداش‌دهی به آثار پژوهشی باکیفیت اعضای هیئت علمی و ارتقا بر مبنای کیفیت پژوهش‌ها به جای کمیت آن و توزیع بودجه پژوهشی با در نظر گرفتن رتبه پژوهشی دانشگاه زمینه بهبود کیفیت و اثربخشی پژوهش‌های دانشگاهی را در توسعه کیفی خلق دانش فراهم می‌کند (سلیمی و حسینی، ۹۵). آموزش عالی و نظام دانشگاهی ما نیازمند مرحله‌ای دیگر با عنوان بازتعریف و سازمان‌دهی در نقش و مأموریت‌های خود در فرآیند توسعه با رویکردی علمی و با مشارکت اجتماعات علمی است تا با ارزیابی مجدد از وضعیت خود، بتواند تغییرات لازم را برای سازمان‌دهی دانش نظری و عملی برنامه‌ریزی در دانشگاه‌ها مهیا سازد در مجموع می‌توان گفت، این پژوهش با شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر ارتقای کیفی تولید علم و پژوهش در دانشگاه‌های کردستان و کرمانشاه، به درک عمیق‌تری از چالش‌ها و فرصت‌های موجود در این حوزه دست یافته است. نتایج نشان می‌دهد که مؤلفه‌های فرهنگ، بودجه و امکانات، مدیریت و ساختار، آموزش و نیروی انسانی به‌طور مستقیم بر کیفیت پژوهش تأثیرگذار هستند. این تحقیق به‌ویژه بر اهمیت فرهنگ پژوهش و حاکمیت پژوهش محوری تأکید دارد و به‌عنوان یک منبع معتبر برای تصمیم‌گیری‌های آینده در زمینه بهبود کیفیت تولید علم در دانشگاه‌ها عمل می‌کند. با وجود دستاوردهای این پژوهش، محدودیت‌هایی نیز وجود دارد که باید مورد توجه قرار گیرد. یکی از این محدودیت‌ها، تعداد محدود نمونه‌های مورد بررسی است که ممکن است نتایج را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین، عدم وجود داده‌های کافی در برخی از حوزه‌ها و عدم دسترسی به برخی از منابع اطلاعاتی می‌تواند بر دقت نتایج تأثیر بگذارد. به‌علاوه، تمرکز بر دو استان خاص ممکن است نتایج را به سایر مناطق تعمیم ندهد و نیاز به تحقیقات بیشتری در سایر نقاط کشور احساس می‌شود. لذا بر اساس نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در راستای ارتقای کیفیت پژوهش، برنامه‌های آموزشی و فرهنگی مناسبی را طراحی و اجرا کنند که بر اهمیت پژوهش و خلاقیت تأکید داشته باشد. همچنین، ایجاد یک نظام جامع ارزیابی کیفیت پژوهش و ترویج همکاری‌های بین‌دانشگاهی و بین‌المللی می‌تواند به بهبود وضعیت پژوهش در این دانشگاه‌ها کمک کند. در نهایت، تأمین منابع مالی و امکانات پژوهشی و ایجاد فضایی مناسب برای پژوهشگران به‌منظور افزایش انگیزه و روحیه علمی در آنان، از دیگر اقداماتی است که باید در دستور کار قرار گیرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع و مآخذ

- آزاد پيله رود، ليلا، (۱۳۸۷)، ليلا آزاد پيله رود. ۱۳۸۷، وضعیت سواد اطلاعاتی اعضای هیئت علمی گروه های کتابداری و نقش آن بر تولید اطلاعات علمی آنان در دانشگاه های آزاد و دولتی شهر تهران، *مطالعات کتابداری و سازمان دهی اطلاعات* بهار ۱۳۸۷ - شماره ۷۳، علمی-ترویجی، ۲۱۳ تا ۲۲۸
<https://ensani.ir/file/download/article/20120329124335-2152-289.pdf>
- اسلامی، زهرا؛ حکیم زاده، رضوان؛ صبوری، علی اکبر، (۱۳۹۹)، *مجله: پژوهش در نظام های آموزشی*، پاییز ۱۳۹۷ - شماره ۴۲، ج (از ۵۹ تا ۷۶) <https://ensani.ir/file/download/article/1558168247-10147-42-4.pdf>
- باقری دولت آبادی، علی، انفعالی، سعیده (۱۳۹۴). دانشگاه و تولید علم؛ ضرورت ها و موانع ساختاری. *پنجمین کنگره بین المللی علوم انسانی اسلامی*. صفحه ۱۵۵ تا ۱۸۶. بهار. دوره اول. شماره ۴-
<https://iclh.ir/wp-content/uploads/2018/02/k1j4m6961026.pdf>
- بازرگان، عباس (۱۳۸۹). *ارزشیابی آموزشی*، چاپ هشتم. تهران: سمت.
- خراسانی، فتحی واجارگاه، کوروش، قنبری، رضا (۱۳۹۴). تأملی بر اهمیت کارکرد پژوهشی دانشگاه در روند توسعه علمی و مرجعیت علمی، *اولین همایش ملی راهکارهای توسعه و ترویج علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره و آموزش در ایران*. تهران: انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین. <https://civilica.com/doc/430096>
- ثمری، عیسی، یمنی دوزی سرخابی، محمد، صالحی عمران، ابراهیم، گرائی نژاد، غلامرضا. (۱۳۹۳). بررسی و شناسایی عوامل مؤثر در فرآیند «توسعه دانشگاهی» در دانشگاه های دولتی ایران *مطالعات برنامه ریزی آموزشی*. https://eps.journals.umz.ac.ir/article_760.html
- رحیم نیا، فریبرز، عزیززاده، مسعود (۱۳۸۸). بررسی ابعاد فرهنگ سازمانی بر اساس مدل دنیسون از نظر اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد. *مطالعات تربیتی و روانشناسی* دانشگاه فردوسی دوره دهم، شماره ۱، سال ۱۳۸۸ [doi: 10.22067/fe.v10i1.1364](https://doi.org/10.22067/fe.v10i1.1364)
- زارع احمدآبادی، حبیب، منصوری، حسین و طاهری دمنه، محسن. (۱۳۸۸). واکاوی موانع انجام پژوهش در دانشگاه ها و مراکز تحقیقات کشور با استفاده از تکنیک فازی (از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه یزد). *مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی*، ۱۳ (۴)، ۱۱۳-۱۳۳. <https://sid.ir/paper/464013/fa> SID.
- رسول آبادی مسعود، خضری ادیب، حیدری عطا اله، (۱۳۹۵)، وضعیت برونداد علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان بر اساس شاخص های علم سنجی تا پایان سال ۲۰۱۱ میلادی. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان*. ۱۳۹۱؛ ۱۷ (۲): ۱-۱۴ [URL: http://sjku.muk.ac.ir/article-14-1-fa.html](http://sjku.muk.ac.ir/article-14-1-fa.html)
- صداقتی فرد، مجتبی و محمدرضا محمد جانی (۱۳۸۵)، عوامل مؤثر بر فعالیت های پژوهشی اساتید دانشگاه، *تغییرات اجتماعی - فرهنگی* زمستان ۱۳۸۵ - شماره ۱۱ (از ۱۰۲ تا ۱۲۷)
- طالبی، فهیمه، ساری خانی، ناهید، جاهد، حسینعلی، (۱۴۰۰)، مؤلفه ها و شاخص های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران، *مجله خط مشی گذاری عمومی در مدیریت*، شماره ۴۱، B (از ۱۴۷ تا ۱۶۲)
- طبرسا، غلامعلی و حسنوند مفرد، مهدی و عارف نژاد، محسن، (۱۳۹۱)، تحلیل و رتبه بندی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزشی مطالعه موردی دانشگاه اصفهان فیضی، *فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی*، دوره: ۴، شماره: ۴، <https://civilica.com/doc/529685>
- کامران، رفیع زاده، محمود، خطیبی، عبدالنبی (۱۳۹۳). ارائه الگوی بهبود کیفیت خدمات پژوهشی دانشگاه یزد (با کاربرد مدل های سروکوال و کانو). *فصلنامه سیاست نامه علم و فناوری*. شماره ۵
[20.1001.1.24767220.1393.04.2.6.7](https://doi.org/10.1001.1.24767220.1393.04.2.6.7)

- کریمیان، زهرا، صباغیان، زهرا، صالح صدق پور، بهرام (۱۳۹۰). بررسی موانع و چالش‌های پژوهش و تولید علم در دانشگاه‌های علوم پزشکی. *مجله آموزش عالی ایران*، دوره ۲، شماره ۱۲، از صفحه ۳۵ تا صفحه ۶۳. URL: <http://ihej.ir/article-fa.html۶۴۷-۱>
- کیذوری، امیرحسین، (۱۳۸۶)، معرفی برخی شاخص‌های کیفیت نظام دانشگاهی برای استفاده در بودجه‌ریزی دانشگاهی، *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، شماره ۴۵، https://journal.irphe.ac.ir/article_702599.html
- سلیمی، قاسم و حسینی، نیره. (۱۳۹۶). تبیین چارچوب تعالی پژوهش: گامی به‌سوی ارائه الگوی نظام ارزیابی کیفیت پژوهش در آموزش عالی کشور. *رهیافت*، ۲۷(۶۵) 20.1001.1.10272690.1396.27.65.6.4
- موسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام، (۱۳۹۷)، کسب مقام نخست اثربخشی تولیدات علمی ایران در جهان اسلام
- نوروزی، عباسعلی، ابوالقاسمی، محمود، قهرمانی، محمد، (۱۳۹۱)، راهبرد تولید علم بر اساس تحلیل ساختارهای سازمانی و مدیریتی دانشگاه‌ها. *فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی*. شماره ۱۲، زمستان. <https://ensani.ir/file/download/article/20140414155645-9805-40.pdf>
- نوروزی، عباسعلی، ابوالقاسمی، محمود، قهرمانی، محمد (۱۳۹۴). بررسی موانع تولید علم از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی. *رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، دوره ۶، شماره ۲۲، تابستان، صفحه ۷۷-۸۸. 20.1001.1.20086369.1394.6.22.5.1۱۰۸
- Васецкая. Н, О, (2023). Quality management of life cycle processes of scientific products and services at the university. *Vestnik Akademii prava i upravleniâ*, doi: 10.47629/2074-9201_2023_3_92_95
- Bisogno, M. Dumay, J. (2018). "Identifying future directions for IC research in Universities: a literature review". *Journal of Intellectual Capital*. Vol. 19 (1). Pp. 10-33. DOI: <http://dx.doi.org/10.3968/12825>
- Bland, C. J., Center, B. A., Finstad, D. A., Risbey, K. R., & Staples, J. G. (2005). A Theoretical, Practical, Predictive Model of Faculty and development Research Productivity. *Academic Medicine*, 80 (3), 225-237 DOI:10.1097/00001888-200503000-00006
- Boldyrev. V., S., (2022). Development of Methodological Principles Improving Quality of Research Organization in Scientific and Production Enterprises. *Вестник Московского государственного технического университета*, 55-70. doi: 10.18698/0236-3941-2022-1-55-70
- John G, Webster, Ch (2022) High-Quality Research Environments. <https://philsci-archive.pitt.edu/id/eprint/21499>
- Olga, R., Jolanta, J. (2022). Managing individual research productivity in academic organizations: A review of the evidence and a path forward. *Research policy*, doi: 10.1016/j.respol.2021.104448
- Margaret, A., Anselemo, P, Ikoha., S, B. (2024). Enhancing Research Quality: Emphasizing the Scientific Method, Design Guidelines, and Evidence-Based Assessment. *International journal of research and innovation in applied science*, doi: 10.51584/ijrias.2024.908046
- Raymond. S. (2007). The Research University and the Development of High-Technology Centers in the United States. *Economic Development Quarterly*, 21(3), 203-222. DOI: 10.1177/0891242407299426

- Ryazanova, Olga & Jaskiene, Jolanta. (2022). Managing individual research productivity in academic organizations: A review of the evidence and a path forward. *Research Policy*. 51. 104448. [10.1016/j.respol.2021.104448](https://doi.org/10.1016/j.respol.2021.104448).
- Salaran, M. (2010). Research Productivity and Social Capital in Australian Higher Education. *Higher Education Quarterly*. 64. 133 - 148. [10.1111/j.1468-2273.2009.00448.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-2273.2009.00448.x).

